

Király Flóra

„Tudós tanárok – tanár tudósok”

A konferencia megnyitója

2014. november 10-én és 11-én az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanárképző Központja első alkalommal, hagyományteremtő céllal szervezte meg a magyar tudomány ünnepe egyik rendezvényeként a „Tudós tanárok – tanár tudósok” konferenciát, amelyen több mint 500 hallgató és 160 előadó vett részt. A tanácskozás abból az alkalomból jött létre, hogy a tanárképzés át- vagy vissza állt az osztatlan formába, amely több szakmai, tartalmi, tudományos kérdés újragondolását, megoldását teszi szükségessé. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem a TÁMOP 4.1.2.B.2-13/1-2013-0007 számú „Országos koordinációval a pedagógusképzés megújításáért” című projektje is ezen a konferencián szervezte meg tanácskozását, amely a műveltségterületeken is túltekintő tananyagfejlesztés tartalmi és módszertani lehetőségeit tárgyalta.

A konferenciát Károly Krisztina, az ELTE Tanárképző Központjának főigazgatója, valamint a TÁMOP-program szakmai vezetője nyitotta meg. A főigazgató asszony megnyitóját követően az ELTE rektora, Mezey Barna tartott köszöntő beszédet, amelyben többek között hangsúlyozta, hogy a közoktatás közügy, hiszen az ország jövője attól függ, hogy a közoktatás mennyire eredményes, illetve magas színvonalú. Kiemelte, hogy a digitális generáció tanítása új kihívások elé állítja a pedagógusokat, amellyel ha meg tudnak küzdeni, akkor az oktatás eredményes lesz, feltéve hogy az oktatás infrastrukturális háttere is megfelelőnek bizonyul.

1. kép
Károly Krisztina megnyitó beszéde

Plenáris előadások

A konferencia plenáris előadásai közül elsőként Lovász Lászlónak, a Magyar Tudományos Akadémia elnökének beszédét hallhatta az érdeklődő közönség. Előadásának egyik kiemelt témája volt, hogy az MTA pályázatot hirdetett szakmódszertani kutatócsoport létesítésére, hiszen a szakmódszertani kutatások alapvetően fontosak az oktatás eredményességének a szempontjából. Az elnök úr beszédét azzal a gondolattal zárta, hogy a diákok gondolkodni tanítása rendkívül fontos, ha azt szeretnénk, hogy később boldogulni tudjanak az életben. A délelőtti második plenáris előadását Sipos Imre, az EMMI köznevelésért felelős helyettes államtitkára tartotta, aki előadásában többek között a pedagógusminősítés céljairól beszélt, valamint arról, hogy milyen típusú szemléletváltásra van szükség az oktatásban.

A konferencia második napját Frank Tibor (ELTE BTK) plenáris előadása nyitotta, amely a tudós tanárság és a tanárképzés múltját foglalta össze. A tudós tanárság eszménye hazánkban a német iskolarendszertől származik. A minta átvételeként a Trefort utcai Mintagimnázium vagy a Fasori Evangélikus Gimnázium olyan tanárok alkalmazására törekedett, akik a tudomány területén is maradandót alkottak középiskolai tanári munkájuk mellett. Ilyenek voltak például Rácz László és Mikola Sándor: Neumann János és Wigner Jenő tanárai. Az előadás a száz évvel ezelőtti híres matematikaoktatás eredményessége mögött rejlő okok ismertetésével zárult. Ezt követően Bárdos Jenő (EKF Regionális Pedagógusképzési Kutató- és Szolgáltató Központ) előadása következett, amely szintén a tudós tanárság témakörét járta körül újszerű nézőpontból. Az előadó szerint ma a tanárképzésben hat főbb tantárgycsoportot lenne szükséges tanítani ahhoz, hogy a pedagógusok megfelelő mértékben legyenek felkészülve a tanári pálya adta kihívásokra: főszak; alkalmazott pszichológia és gyógypedagógia; didaktika és tantárgy-pedagógia; anyanyelvi és idegennyelvi kommunikáció; nem nyelvi kommunikáció, mozgásművészet, zenei képzés; informatikai képzés.

2. kép
Bárdos Jenő előadása

Szekció-előadások

A konferencián számos párhuzamos szekció, kerekasztal-beszélgetés, szimpózium és poszterbemutató közül lehetett választani, ezért a beszámoló következő része ehhez igazodva, mozaikszerűen mutatja be az anyanyelvi nevelés szempontjából érdekes, gondolatébresztő előadásokat. *A tanári hivatás gyakorlati lépései*

szekcióban K. Nagy Emese (ME Tanárképző Intézet), a helyőkeresztúri csoda megálmodója tartott előadást a Komplex Instrukciós Programról. Ebben az iskolában a diákok 73%-a hátrányos helyzetű, ám a program segítségével a tanulók kiemelkedő eredményeket képesek elérni. A módszer egyik lényege az alapos, több szempontot figyelembe vevő, a tanórai differenciálásra nagy hangsúlyt fektető óratervezés. Minden órán kell lennie nyitott végű kérdéseknek, amelyek megválaszolása innovatív, kreatív gondolkodást kíván meg a tanulóktól, és amelyekre több jó válasz adható, így fenntartja a diákokban a motivációt és az érdeklődést. Emellett a tanórákon nagy arányban jelenik meg a csoportmunka, amely során az egyes csoportok eltérő feladatot kapnak, de minden feladat egyformán érdekes és ötletes. A tanórán ezt követően olyan differenciált egyéni feladatok következnek, amelyek ráépülnek a csoportmunka eredményeire. A Miskolci Egyetem tanárszakos hallgatóinak kötelező elvégezni azt a tárgyat, amelynek keretein belül elsajátíthatják ezt a gyakorlatban is hatékonyan működő módszert. A módszerről a program internetes oldalán lehet bővebben olvasni (1).

Pásztor Zsuzsa (ELTE Pedagógikum Központ) a Kovács-method vezető oktatója *Tehetséggondozás és munkaképesség-gondozás* címmel tartott előadást, amelyben felhívta a figyelmet arra, hogy a tanulás közben fellépő mély elfáradást rövid mozgásos pihenéssel meg lehet előzni. Ez a módszer a tanórán nagyon hatékony lehet, hiszen a kar, a láb, a törzs mozgatása után a serkentő és nyugtató mozgásokkal a diákok és a tanár szervezetében ismét megfelelő lesz az oxigén- és tápanyagellátás, így hatékonyabb lehet a tanórai munka. A módszert a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem és az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar hallgatói is elsajátíthatják. A Kovács-methodról szintén a módszer honlapján található további információk (2).

3. kép

Munka A tanári hivatás – gyakorlati lépések szekcióban

Laczkó Mária (KE PK) *Digitális világ – (digitális) magyartanár?* címmel tartott előadást, amelyben az újfajta digitális világ következményeként megjelenő újfajta tanulási formákról beszélt. A diákok az internetet elsősorban szórakozásra, társalgásra használják, és csak másodsorban információszerzésre, illetve -keresésre. A Z generáció tagjai, akik már a digitális világba születtek, olvasási nehézségekkel küzdenek nemcsak a nyomtatott, hanem a digitális szövegek értelmezésekor is. Az utóbbi szövegtípus olvasásértéke a legutóbbi PISA-mérések alapján alacsonyabb szintű, mint a nyomtatott szövegeké. Az előadó alternatívákat mutatott arra, hogy miképpen tudnának a magyartanárok az anyanyelvi órán ezen az – OECD-átlag alatti – teljesítményen javítani. Egyrészt az IKT-eszközök tanórai használatával, ezen belül is az okostelefonok adta lehetőségekkel érdemes élni, hiszen ez az eszköz számos tevékenységet képes támogatni: például

képes hangot, képet, zenét lejátszani és rögzíteni, üzenetet küldeni és fogadni, az internetre csatlakozni, GPS segítségével navigálni. Használhatják ezt az eszközt a diákok például a hangtan témakörén belül a helyesírás tanulásakor. Az egymásra épülő gyakorlatokat a pedagógus öt fokozatban taníthatja. Az első fokozatban tesztjellegű feladatok jelennek meg a magánhangzók és a mássalhangzók képzési jegyeivel kapcsolatban, a további szinteken pedig a diákok saját üzeneteikben kereshetnek példákat a mássalhangzótörvényekre, illetve a magánhangzók hangrendi illeszkedésére. Így a tanóra életszerű, élményszerű lesz, és ez motiválhatja a diákokat a tanulásban. Az okostelefonokat a stilisztika és a szófajtan témaköreinél is ugyanígy használhatjuk, valamint az irodalomórán a diákok a *literatura.hu* portált is segítségül hívhatják a szerzők életrajzána a tanulásakor.

Danczi Annamária (ELTE BTK) a nyelvjárások tanításának módszertanáról tartott előadást, amelyet azzal a meglepő adattal indított, hogy ma Magyarországon a diákok kétharmada nyelvjárési környezetből származik, ezért a közoktatásban alapvető fontosságú a nyelvjárás témakörének alapos, átgondolt tanítása, a nyelvjárásokkal kapcsolatos pozitív attitűd kialakítása, a nyelvjárásokban rejlő értékek hangsúlyozása, illetve ezek felismertetése a diákjainkkal. A nyelvjárás tanítás pedagógiai alapelvei után az előadó bemutatta, hogy mely magyar nyelvi tananyagegységeknél érinthetjük a nyelvjárások kérdését: a szociolingvisztika, a nyelvtörténet, a jelentéstan, a grammatika, a névtan, a szövegten, a lexikológia, a helyesírás, a stilisztika, valamint a nyelvművelés és a nyelvi tervezés témaköreinél mind-mind lehetősége nyílik a magyartanárnak a téma körüljárására. Ezután a nyelvjárások tanításához kapcsolódó jó gyakorlatokat ismerhette meg a közönség. A bemutatott feladatok az előadó, valamint Parapatics Andrea és Boda Annamária gyakorlatai voltak. A *Baltoni Bogi* elnevezésű feladatnál például minden diáknak a keresztnévvel alliteráló (nyelvjárasi) területet kell keresnie a Kárpát-medencében, majd az otthoni gyűjtőmunka során az ahhoz a régióhoz tartozó nyelvjárással, tájegységgel kell megismerkednie. Ezt követően a *Térkép a padlón* játékkal a Kárpát-medence térképét a tanterem padlójára képzelik el a tanulók, és beállnak a terem megfelelő részére aszerint, hogy ki melyik tájegységből érkezett. A tanulók a *Baltoni Bogi* játéknál kiválasztott területnek elkészíthetik az önálló tájszótárát az *Új magyar tájszótár* alapján. A *Szólj, s ki vagy, megmondom!* feladatnál a diákok nyelvjárasi beszélőktől hallgathatnak meg szövegeket, a feladatuk pedig kitalálni azt, hogy melyik nyelvjárasi terület beszélőjét hallották. A témakör tanításakor az interaktív táblát is segítségül hívhatjuk, például ha a diákoknak különböző tájszavakat kell képekkel párosítaniuk, vagy ha nyelvjárasi kvízt szeretnénk megoldatni velük. Motiváló, érdekes feladat lehet még a nyelvjárásgyűjtés, illetve a projektmódszerrel történő tananyagfeldolgozás is.

A *TÁMOP: Szakmódszertani megfigyelések és fejlesztések* szekciójának előadásait Antalné Szabó Ágnes (ELTE BTK) *A tanári beszéd fatikus elemeinek mintázatai az osztálytermi diskurzusban* című előadása nyitotta. Nemzetközi kutatások bizonyítják, hogy a tanári hatékonyság és a tanári pedagógiai kultúra között szoros összefüggés van. Utóbbinak egyik eleme a tanári kommunikáció, éppen ezért kiemelten fontos a tanári beszéd kutatása, fejlesztése. Az előadás további részében egy empirikus kutatás eredményeit ismerhette meg a közönség, amely felhívta a figyelmet arra, hogy a tanórai kommunikáció során a fatikus elemek használatában egyéni beszédrituálék alakulhatnak ki, amelyeket az egyéni beszédmintázatok szemléltetnek.

Király Flóra (ELTE BTK) *A tanári kérdés vizsgálata osztálytermi kontextusban* című előadása szintén a tanórai kommunikációval foglalkozott. Az empirikus kutatás eredményei alapján elmondható, hogy a vizsgált tanórák esetében a kérdezési stratégia a tanított korosztállyal, illetve a tanár szakmai tapasztalatával nem volt összefüggésben. Ez azt jelenti, hogy egyéni sajátosságok határozzák meg például azt, hogy egy pedagógus milyen arányban tesz fel nyílt, eldöntendő, kérdőszóval kezdődő vagy mellékmondatos formájú kérdéseket a tanórán.

Gonda Zsuzsa (Eötvös József Gimnázium) a *Digitális szövegek megértésének kutatása és fejlesztése* című előadása olvasási stratégiákat vizsgáló empirikus kutatás eredményeire építve mutatta be azokat az

órávezetési stratégiákat, amelyek segítik a diákok digitális szövegértési képességének a fejlesztését. A vizsgálat eredményei megmutatták, hogy a digitális szövegek hatékony olvasásához speciális olvasási stratégiákra van szükség. Az előadás a nyomtatott és a digitális szövegek olvasási stratégiáinak összehasonlítása után olyan konkrét módszereket ismertetett, amelyek jól alkalmazhatók a virtuális környezetben, és amelyek segítségével komplex stratégiafejlesztés eredményeként a diákok digitális és hagyományos szövegértési képessége is fejlődik.

Hubai Katalin (ELTE Apáczai Csere János Gyakorlógimnázium és Kollégium) *A feladatlapok és a kiosztmány* című előadása gyakorlati tanácsokkal szolgált arra nézve, hogyan készítsünk tanulási és kompetenciafejlesztő feladatlapokat és kiosztmányokat a diákjainknak. Az előadás bemutatta, hogyan illeszkednek ezek a dokumentumok a tankönyvek, munkafüzetek, prezentációk és a tanulói saját jegyzetek világába.

Novákovics Zsuzsanna (EKF Comenius Kar) *A BaCuLit-módszer mint az olvasási és szövegértési kompetenciák fejlesztésének új megközelítése* című előadása a címben megnevezett szöveg tanítási módszert mutatta be. A program kiemeli, hogy nemcsak az anyanyelvi óra feladata a szövegértés fejlesztése, hanem a pedagógusoknak minden szaktárgyi órán is foglalkozniuk kell ezzel a kompetenciafejlesztéssel. A nem anyanyelvet tanító tanárok viszont nem érzik magukat felkészülve arra, hogy beépítsék óráikba ezeket a tartalmakat, ezért a BaCuLit célja az, hogy bővítse a tanárok módszertani eszköztárát a tantárgyspecifikus olvasás tanításában. A program hét kulcseleme az alábbi: támogató tanár-diák, diák-tanár interakció tervezése; formatív értékelés; a tanulók bevonása a tanulási folyamatba; motiváló olvasmányok; a tanulók bevonása a szövegekbe; kognitív és metakognitív olvasási stratégiák; inspiráló szövegértési környezet megteremtése; a szakszókincs megtanítása.

A *digitális tanulási környezet* szekcióban Barsy Anna (Sipkai Barna Kereskedelmi, Vendéglátóipari, Idegenforgalmi Középiskola, Szakiskola és Kollégium) *Kollaboratív módszerek a Google Classroom és interaktív táblaszoftverek alkalmazásával* című előadása hangsúlyozta, hogy a pedagógusnak alkalmazkodnia kell a diákok (digitális) tanulási környezetéhez úgy, hogy közben odafigyel arra, hogy az oktatás során a digitális és a hagyományos tudás egyensúlyát megtartsa. A tanulást menedzselő rendszerek pedig segíthetnek nekünk abban, hogy ezt a célt elérjük. A Google Classroom applikációt könnyű kezelni, a kollaboratív módszereket támogatja, bárhol, bármikor elérhető, magyar nyelvű, ingyenes és stabil. Az előadás emellett a SMART 14-es szoftveréről és a SMART AMP kollaboratív módszerekhez kapcsolódó alkalmazási lehetőségeiről is beszámolt.

Kerekasztal-beszélgetések

A *tehetség gondozás szemléletei és gyakorlatai* kerekasztal-beszélgetésen az ország több középiskolájából érkezett tanárok vettek részt, akik a tehetség gondozást különböző formában valósítják meg az iskolájukban. Ilyen például a Szent László Gimnázium Természettudományos Önképzőköre, az Apáczai Csere János Gyakorlógimnázium és Kollégium tudatos tehetségápolása vagy a Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium tehetségazonosító és -fejlesztő programjai. Az iskolák és a legfrissebb, a tehetség gondozással kapcsolatos kutatási eredmények bemutatása után a hallgatóságnak és az előadóknak lehetőségük volt közös, hosszabb beszélgetésre a témával kapcsolatban.

4. kép
Szakmai munka a Reflexiók nyomán

Összefoglalás

Az előadások sokszínűsége, a szekciók sokasága, a különböző tudományterületek kutatási eredményeinek az ismertetése, a jó gyakorlatok bemutatása, a sikeres iskolai tanítási programok bemutatkozása mind-mind hozzájárultak az izgalmas, tartalmas programhoz. A szervezők és a hallgatók reményei szerint találkozunk a második „*Tudós tanárok – tanár tudósok*” konferencián.

Irodalom

- (1) A Komplex Instrukciós Program honlapja. <http://komplexinstrukcio.hu/> (2014. december 1.)
- (2) A Kovacs-method honlapja. <http://www.kovacsmethod.com/magyar/index-m.htm> (2014. december 1.)

Király, Flóra: “Researcher teachers – teacher researchers”

Az írás szerzőjéről

Király Flóra
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország
sch.flora[kukac]gmail.com